

schappelijk denken niet enkel onafwendbaar noemt maar ook gewenscht en goed. Wij zien haar zeker niet met hem als een „voortgang van den geest zelf, die de wetenschap over haast ontoegankelijke smalle steilen naar toppen leidt, van waar nauwelijks een pad verder schijnt te voeren." Want ook deze „voortgang" is een snelle verwijdering van het Christelijk beginsel. De ontwikkeling van de „levensleer" is nauw daarmee verbonden.

Zoolang de meening blijft heerschen dat „deze wereld van heden niet terug kan op haar pad" en dat „de gedachte, het vormscheppend vermogen, onversaagd verder moeten op den weg, dien de geest hen dwingt te gaan", zoolang beliden wordt: „wij kunnen en willen niet anders dan vooruitzien en voorwaarts gaan naar onbekende verten", is er niet het geringste uitzicht. De verwachtingen, die Prof. Huizinga op dien „onvermijdelijken voortgang" bouwt, zullen niet verwezenlijkt worden. De „ontwikkeling van den geest", los van de Schrift, bracht de ellende: hoe zal zij dan de redding kunnen brengen?

De leuze van een deel der hedendaagsche menscheit: „Wij willen niet ondergaan", die de hoogleraar overneemt, heeft slechts zin, wanneer die menscheit in volle geloofsovergave de middelen aangrijpt, die God haar wil schenken om den ondergang te voorkomen. Anders wordt die leuze tot een wanhoopskreet: een uitdrukking van de meest tragische machteloosheid.

De wereld moet daarom terug op haar pad. De wegen, waarop de menscheit heden gaat, leiden naar het verderf. Versterken wij haar niet in het noodlottige geloof, dat zij al voortgaande wel zijwegen zal ontmoeten, die om de afgronden heen leiden!

Met het taai voortlevende menselijke „voortgangsgeloof", dat ook Prof. Huizinga — ondanks al zijn scherpe kritiek daarop — niet geheel kan loslaten, moet principiëel worden gebroken. Is dat geschied dan zwijgen vooreerst de stemmen die spreken van „onvermijdelijken voortgang" en van het „onversaagd verder gaan op de wegen, waar toe de geest dwingt". „Het is een oude waarheid", lezen we in het hoofdartikel van „De Standaard" van 28 Dec., „dat wie van den rechten weg afdaalde en in de wildernis geraakte, wijs doet door den weg terug te vinden, tot hij het punt bereikt, waar de afwijking begon. Tot het punt waar de rede de geopenbaarde Waarheid verwierp, en in eigen kracht ging wandelen".

Het inzicht, dat geen voortgang mogelijk is zonder dien terugkeer, wint terrein. Arnold Brémont zegt in zijn boekje: „Une explication du monde ouvrier": „Ik heb steeds gemeend, dat mijn kameraden — (dat waren social- en syndicalistische arbeiders in Parijs) — zich bij den drempel van het Christendom bevonden... Dat nu is heelemaal onjuist. Zij zijn des te verder van het Christendom verwijderd, naarmate zij verder zijn voortgeschreden op den weg van hun heil en naarmate de vruchten van hun geestelijk leven meer zijn gaan gelijken op die van den Christelijken geest. Zij zullen geen Christenen worden, tenzij zij bemerken, dat zij aan het einde zijn gekomen van een weg, die doodloopt — is dat echter wel mogelijk, men strooit zich zelf immers altijd zand in de oogen? Zij zullen geen Christenen worden, tenzij zij omkeeren en op hun weg teruggaan tot aan het allereerste begin".

„Ils ne s'en vont qu'ils régressent et passent par zéro". Dat is een aangrijpend oordeel over de wereldbeschouwing van een massa, aan wie het „voortgangsgeloof" voortdurend was gepredikt, en die door Göhre en zoovele andere leiders was aangespoord om het „oude geloof" weg te werpen.

Wat Brémont van zijn „kameraden" zegt, geldt voor de geheele menscheit. Duidelijker dan deze schrijver deed, kan wellicht de eisch tot terugkeer niet geformuleerd worden. Alles wat de zich onafhankelijk wanende mensch verwierf, moet hij weer verlaten. Hij moet door het nul-punt: hij mag niets, heelemaal niets, behouden. Slechts op die wijze is een „katharsis", een „zuivering" mogelijk, slechts dan kan de reddende hand van Christus worden gevonden. Alle vertroosting, dat „op werkelijken, positieven voortgang de geest niet terug kan komen of wil komen", kan ons niet baten. Het „uitzicht is nog in nevelen gehuld": hoe gevaarlijk is dan de weg!

Daar komt nog iets bij. Prof. Huizinga is overtuigd van de „antinomische bepaaldheid van al ons oordeelen". Uit die bepaaldheid leidt de hoogleraar, die zooveel sprak van den voortgang van den geest, een eisch tot een gedeeltelijken terugkeer, tot een partiële bekeering af. Die ommekeer „betreft de erkenning of terugvinning van eeuwige waarden, wier wezen hen buiten den stroom van ontwikkeling en verandering stelt. Wij zijn gedwongen, in de oudere visie een deel van waarheid te bekennen. Bij het „voortstormen naar het onbekende" langs de in dichte nevelen gehulde wegen, is een „zwarte bepakkings met de waarden van het verleden" noodzakelijk.

De hand die zich nu naar die „hoogste waarden van het leven" uitstrekt, zal deze echter zoo

niet bereiken. Zij zal zich door haar „antinomische bepaaldheid" voortdurend heen en weer bewegen tusschen „twee tegenstellingen", tusschen twee reeksen, „die te voren schenen elkaar te moeten uitsluiten". Het „besef van de betrekkelijke verkiezelijkheid van twee tegengestelde beslissingen", heeft een eeuwig aanzien tengevolge. „De aanvaarding van een antinomie", schrijft Prof. Vollenhoven, „is de dood voor het leven... Wie belijdt, dat heel de kosmos het werk Gods is... komt ook tot de conclusie, dat er in den kosmos geen antinomie voorkomt." 18) Wie gelooft in de absolute onaantastbare zelfstandigheid van met elkaar strijdende wetten, mag deze wereld niet tegelijk een schepping van God noemen.

De denker, die het conflict tusschen „kennen en bestaan" ziet als een moment in een dialectisch ontwikkelingsproces van deze wereld, moge nu hopen dat de huidige ellende daarom van voorbijgaanden aard zal zijn en dat de geest zal overwinnen 19) — hij zal den „weg, dien de Drieënnige God in den Christus der Schriften heeft gebaad, waarop de Heiland der wereld met uitgebreide armen staat, zoekend naar wat verloren was" 20), niet kunnen vinden.

Gelooft Prof. Huizinga in zulk een „ontwikkelingsproces"? Het is moeilijk om op die vraag een antwoord te vinden. Want de hoogleraar aarzelt tenslotte niet om hèn gelukkig te prijzen, voor wie het hoogste in hun leven, „slechts den naam kan dragen van Hem, die sprak: Ik ben de weg, en de waarheid en het leven".

Zij zijn gelukkig, want zij gelooven in de „liefde van God, die alleen bij machte is om ons met den nood des tijds en des levens te verzoenen en hem te overwinnen".

In deze liefde ligt het geheim van den moed om alle overleggingen samen te vatten in de bede: „Uw Koninkrijk kome". 21)

Wie deze bede in volle geloofsovertuiging op de lippen neemt, belijdt dat alle dingen in Gods hand zijn en dat God de wereldhistorie leidt tot de komst van Zijn Koninkrijk.

A.

B. t. B.

18) Prof. Dr D. H. Th. Vollenhoven: „De noodzakelijkheid eener Chr. Logica", pg. 16.

19) Zie vooral ook het artikel van Prof. Schilder in „De Reformatie" van 20 Dec. j.l.: „Kerstfeest". Dat artikel is een prachtige kritiek op het boek van Prof. Huizinga.

20) Zie hoofdartikel van „De Standaard" van 28 Dec.

21) Prof. Dr W. J. Aalders: „De Nood des Tijds", pg. 168.

STEMMEN UIT ONZE KERKEN

Het Tweede Reveil en wij.

I.

De Doleantieherdenking ligt weer achter ons. Wat was de Doleantie?

Ze was een uiting van nieuw Reveil in ons land. Ingezonden was het geestelijk leven alomte. In de Christelijke Geref. Kerk, zoowel als in de Herv. Kerk. In de laatste was men sinds de afwijzing van Morrees' adres door de Herv. synode (1841) en de door eigen vrienden om hals gebrachte poging tot uitkomst gedaan door Groen van Prinsterer en de zeven Haagsche heeren (1842), strijdens moede geworden. De Ethisch-Irenischen wilden niet strijden voor Schrift en Belijdenis, de Gereformeerden waren verdeeld, sommigen wilden, als bekend is, „den medischen weg" (Da Costa), anderen den „juridischen weg" (Groen e.a.). Daarbij zaten beide stroomingen nog gewangen in de contra-revolutionaire illusie van een Geref. Volkakerk. (Zie daarover breder mijn artikel „De bedoeeling Gods met dit land" in „Anti-rev. Staatskunde", Dec. 1935.)

Bovendien was Groen's instemming met de belijdenis niet geheel en al onvoorwaardelijk. Tot op zijn sterfbed bleef hij tobben met het stuk der uitverkiezing (zie aanhaling in genoemd artikel). Ook was hij bevreesd voor kerkreformatie zooals de Kerk er toen uitzag. Hij wenschte „tijdelijke verdraagzaamheid". Geen handeloosheid in de Kerk, maar ook niet „de tegenovergestelde rigting, waardoor men ook regstreeks naar de ergste letterzifterij, naar den triomf eener regtzinnigheid, die klanken als waarborgen beschouwt, en in den tegenwoordigen toestand der Kerk, naar het verbreken van het gekroonde riet en het uitblussen van de rookende vlaaswiek geleid wordt" (zie gemeld artikel). Natuurlijk zoo komt het niet tot reformatie.

Het zag er aan het einde van Groen's leven dan ook niet met den geestelijken strijd in ons land, zoowel op politiek, als op kerkelijk, of elk ander gebied, alderoefst uit. En de toekomst ware, naar den mensch gesproken, hopeloos geweest, had God niet in zijn bijzondere voorzienigheid een man voor ons land verwekt, die niet alleen Gods volk den weg wees, maar ook doorbraak in dien weg. In de bedoeeling Gods met ons land is Dr Kuiper in de zeventiger jaren aan ons land als een bijzondere gift Zijner genade geschonken.

De Doleantie was een beek uit dien stroom van het nieuwe Reveil, welke God toen door ons land liet uitgaan.

Het was een Calvinistisch Reveil. Bleef Groen hangen in toestemming der Belijdenis „in geest en hoofzaak", in een Evangelische volkskerk, en in een protestantsch-Christelijk karakter-ideaal voor de natie — Kuiper werd door God tot Calvin terug geleid.

Dit is wel mede zijn groote verdienste: hij bracht Calvin weer tot ons volk — en ons volk weer tot Calvin. Voor beide, voor de dubbele taak, gaf God hem buitengewone gaven.

Kuiper is de man, die gezichten zag. Gezichten in breedte en diepte van het Calvinisme en gezichten ook in den hartslag van ons Gereformeerde volk.

Groen's leuze: „Tegen de Revolutie het Evangelie" werd doorgetrokken tot het: „Tegen de Revolutie het Calvinisme". Ik zeg met opzet: doorgetrokken. Want Groen van Prinsterer en Kuiper vormen twee tegenstelling. Evenmin als Evangelie en Calvinisme twee vormen. Aan Dr Kuiper ging in de bedoeeling Gods met dit land een Groen vooraf, en moest een Groen vooraf gaan. Dat genie, dat de wortel der Revolutie zo geheel eenige wijze blootlegde, en, zij het na eenige worsteling, de principieele lijnen tegenover die van de Revolutie trok, was de grondlegger voor de nieuwe actie. En grondlegger en opbouwer vormen geen tegenstelling. Zij vullen elkander aan. Het was ook Groen van Prinsterer, die na veel strijd beide sporen voor den weg Gods in ons land gevonden had. Naast het: „Er staat geschreven", wees hij op het: „Er is geschied". Hij was het dan ook, die Kuiper op dien historischen weg Gods voor ons land wees en er hem in bracht. Kuiper ging er door Gods genade consequent in door. Die weg was de Calvinistische. Het Calvinisme, de zuiverste en diepste, de breedste en de hoogste opvatting van het Christendom, zag, naar de Schrift, God als den Schepper van de onderscheidene levenssferen. Het vordert de levenssferen op om elk, met de gaven en talenten welke God aan die schepping gaf, Hem te verheerlijken. Zoo kwam Kuiper en zijn medestrijders tot de vrijmaking dier verschillende levenssterren, opdat zij ieder naar eigen aard, God verheerlijken zouden. Vrijmaking van het staatkundige leven van de macht van ongelooft en liberalisme, opdat in dat eigen leven van den Staat Christus met Zijn Woord regeere zou. Vrijmaking van het onderwijs, opdat de Staat zich niet langer het kind en zijn opvoeding toeëigen. Het kind behoort immers naar de Schrift aan de ouders en niet aan den Staat. Om die principieele reden werd voortaan gestreden voor het ideaal: de school aan de ouders. Vrijmaking der wetenschap. En daarom een Vrije Universiteit, opdat ook de wetenschap God in Christus diene en verheerlijke. En zoo kwam Kuiper ook tot de vrijmaking der Kerk van de onschijnlijke organisatie, haar onrechtmatig opgelegd en haar leven verstikkende. En Kuiper en Rutgers en De Savornin Lohman zagen het, dat de Schrift niet anders leert dan dat de algemeene Kerk van Christus, zich al instituut openbarende, dit doet in de plaatselijke kerken. Zeker, krachtens de eenheid in Christus en door den band des Geestes en des geloofs en ook door de leerling der apostelen (Hand. 15) zich met andere plaatselijke kerken van hetzelfde geloof en dezelfde belijdenis in kerkverband vereenigende, tot onderlinge hulp en steun, opzicht en tucht, maar toch, dat Christus de plaatselijke kerken als zelfstandige, autonome, kerken ingesteld had, die vrijwillig met elkander een verband aangingen. En daarin als gelijken verkeerden. Dies het recht hadden, als dit verband tegen Gods Woord inging, om het te verbreken. En, zo zagen zij, dat dan ook het kerkverband onzer Geref. Kerken te Wezel en Embden alzoo in deze landen geleed was.

Daarheen gingen zij dan ook terug. Zoo kwam de Doleantie.

De vrucht van het tweede Reveil, waarin het Calvinisme onder ons volk weer wakker werd en opstond en beslag te leggen op één der terreinen des publieken levens. Op het kerkelijke terrein.

Voor die genade Gods hebben we Gode dank te brengen in deze dagen.

Maar past ons nu niet bij het terugzien een toon van verootmoediging bij die dankbaarheid? Ik weet het, bijna nimmer blijft een reformatie op haar eerste hoogte staan. Er komt inzinking als het eerste vuur zijn kracht verliest. Er dreigt teruggang als het eerste gelicht, dat den strijd doormaakte, ter ruste is gegaan.

Maar toch, is het niet onze roeping tegen inzinking te waken? Op dat gevaar elkander te wijzen?

En nu staat het voor sommigen heel vroom als men bij zulke gelegenheden in een algemeene klacht over geestelijke ingezonkenheid blijft hangen. Maar men wordt bitter als men speciale punten aanwijst waarin wij, naar ons inzien, inzinking of afdwaling bespeuren. Daar mag niet op gewezen worden. En toch de laatste weg is die van de ware vroomheid. Dat is het: „Gij zij die man". De weg van speciale-zonde-ontdekking en bekeering. Van met die speciale zonden tot den bodem des harten, tot de oorzaak, terug geleid te worden. Zulk een Nathans-taak is niet een aangename. De zaak zelf is droef genoeg. En dan daarbij: Hoe zal de boodschap ontvangen worden? Toch kunnen we gedrongen worden tot het zeggen van die boodschap. Zoo doe ik hier.

Ik ga u wijzen op enkele symptomen van onze geestelijke inzinking. Die ontdekking moet leiden tot een gaat tot den bodem des harten en — tot bekeering. Ik ga zonder beeldspraak in de verschillende punten, die ik aanwijs, op den man af. En ben immer bereid de grondigheid van mijn klacht nader te bewijzen.

De vraag bij elke van de vier door mij te noemen punten is: Hebben we daar de lijn van de tweede Revell vast gehouden en doorgetrokken? Of niet?

Ik kom allereerst tot Rutgers' kerkrecht, of, wil ge, tot 't kerkrecht der Doleantie. Ik heb daar vroeger meer over geschreven en kan er dies kort over zijn. Sommigen zien het gewicht van het punt in kwestie niet, maar die verder zien weten beter. Zie maar, om een bewijs van recenten datum bij te brengen, de inaugurele oratie van den nieuwen hoogleraar in het kerkrecht aan de V. U., dien ik hierbij openlijk verwelkom, al schijnt zijn historisch betoog tegen mij gericht. Ik ben er zeker van dat hij, als hij, zooals hij uitspreekt in de slotnoot van zijn uitgegeven oratie, de zaak zelfstandig gaat onderzoeken en zich een eigen oordeel gaat vormen. Hij het met mij in vier dingen eens zal zijn: a. dat niet de door willekeur en machtsmisbruik-over-de-kerk verdorven praktijk der vaders, maar de zuiverheid der beginselen ons leiden moet; en b. dat dies ook de uitspraken van Appolonius op zichzelf geen beslissende waarde hebben; c. dat naar de Schriftuurlijke beginselen er geen andere lijn voor ons Geref. kerkrecht is dan die door mij voorreestant wordt: en d. de door

voorgestane kerk zijn. Het punt van immer dit en gedingen in haal te zotten, ja, onze kerken, ik niet anders zegge Schrift, die van afgeleiden en o... En men moet te bedekken en het gezag der macht, maar n i overtarstige kee formeerd hebbe, in die Kerk doe Dit laatste ta... En het lichaam in in plaats elij... En met kerkverband doe nke eenheid) en tot een kerk Schriftuurlijk... Christus gewilde kerk zou schen... dat het kerkverf... formatie in een zelve, de refc... Schrift, zoo wer... geleid, ze... poverde de D... De andere v... kerken af, w... niet. Dat zou to... zij in zulke leen... Dat afzetten... maakt het kerk... boyen den ke... van een kerk... Gereformeerde... nif voorgestaan... der kerk ongere... Afwijking in... een geestelike... ons volk gevond... hoe materie bij... professor Die o... als geestelijk k... ambt uitoefen... n. Zoo we de... dan zijn we in... stuk, weg.

1) Terwijl ik... van een vriend... met te meer aan... ieder d e... standig o... lijft van dat... telkens vergis... die van de zaak... chies komen. C... manier van deb... welke manier ze... us het „Heraut... by geen Schr... ik heb ze wel, g... icht kome met z... gruit en eerlijk... em, maar ik mo...

2) Het zal de... Amsterdamsch... zijde belegd is... het bekende... „scheidbrief", d... der sprekers va... heeft. Blijkbaar... Moeder" daaro... bevonden. Lan... over deze hers... over dat „sch... naar de stier... Volk" I-XLVI... zoek van hare...

3) Het Verbo... vermaant hr... maning en... werden toeg... De Heere... niet. Hij spr... bond om, m... kinderen, di... laten en ve... Verbond. Hij... tot bekeerin... Nooit heef... heeft Hij to... „Zoek Mij to... Men heeft... staan, misb... de Heere nie... dik instituut... de landen... Roddelooze v...

4) Het Verbo... vermaant hr... maning en... werden toeg... De Heere... niet. Hij spr... bond om, m... kinderen, di... laten en ve... Verbond. Hij... tot bekeerin... Nooit heef... heeft Hij to... „Zoek Mij to... Men heeft... staan, misb... de Heere nie... dik instituut... de landen... Roddelooze v...

5) Het Verbo... vermaant hr... maning en... werden toeg... De Heere... niet. Hij spr... bond om, m... kinderen, di... laten en ve... Verbond. Hij... tot bekeerin... Nooit heef... heeft Hij to... „Zoek Mij to... Men heeft... staan, misb... de Heere nie... dik instituut... de landen... Roddelooze v...

6) Het Verbo... vermaant hr... maning en... werden toeg... De Heere... niet. Hij spr... bond om, m... kinderen, di... laten en ve... Verbond. Hij... tot bekeerin... Nooit heef... heeft Hij to... „Zoek Mij to... Men heeft... staan, misb... de Heere nie... dik instituut... de landen... Roddelooze v...

7) Het Verbo... vermaant hr... maning en... werden toeg... De Heere... niet. Hij spr... bond om, m... kinderen, di... laten en ve... Verbond. Hij... tot bekeerin... Nooit heef... heeft Hij to... „Zoek Mij to... Men heeft... staan, misb... de Heere nie... dik instituut... de landen... Roddelooze v...

8) Het Verbo... vermaant hr... maning en... werden toeg... De Heere... niet. Hij spr... bond om, m... kinderen, di... laten en ve... Verbond. Hij... tot bekeerin... Nooit heef... heeft Hij to... „Zoek Mij to... Men heeft... staan, misb... de Heere nie... dik instituut... de landen... Roddelooze v...

9) Het Verbo... vermaant hr... maning en... werden toeg... De Heere... niet. Hij spr... bond om, m... kinderen, di... laten en ve... Verbond. Hij... tot bekeerin... Nooit heef... heeft Hij to... „Zoek Mij to... Men heeft... staan, misb... de Heere nie... dik instituut... de landen... Roddelooze v...

10) Het Verbo... vermaant hr... maning en... werden toeg... De Heere... niet. Hij spr... bond om, m... kinderen, di... laten en ve... Verbond. Hij... tot bekeerin... Nooit heef... heeft Hij to... „Zoek Mij to... Men heeft... staan, misb... de Heere nie... dik instituut... de landen... Roddelooze v...

en zag. Gezichten in me en gezichten op irde volk.

Inde het Evangelie van de Revolutie doorgetrokken. Kuyper vormen een ie en Calvinisme in de bedoeling Gods moest een Groet der Revolutie en, zij het na een eigenover die van de voor de nieuwe aan in geen tegenstelling ook Groen van Prooren voor den we Naast het: „Er was s geschied". Hij was istorischen weg Gids ht. Kuyper gingen oor. Die weg was de me, de zilverste en e opvatting van de God als den Scheppe en. Het vordert de gaven en talenten hem te verheerlijken ridders tot de vrij rderreinen, opdat zij rlijken zouden. Vrij ge leven van de , opdat in dat ege Zijn Woord regeert r is, opdat de Staat opvoeding toevoegt schrift aan de oden incipieele redn wal: de schoolaan chap. En daarn e wetenschap Gods i zoo kwam Kuyper van de onschrijftrig opgelegd en har lutzers en De Savu schrift niet ande an Christus, zich a de plaatselijheid in Christus e geloofs en ook de (5) zich niet ander loof en dezelfde be nde, tot onderling ar toch, dat Christus fstandige, ant

vrijwillig me n daarin als gelien , als dit verband e verbreken. En, w erband onzer Gref, in deze landen g

rug. Zoo kwam d

il, waarin het Calv word en opstond o eimen des publiek n.

ve Gode dank togrugzien een tou van id? Ik weet het, bij

haar eerste hoop rste vuur zijn krich g als het eerste p ter ruste is gegaa g tegen insinking u wijzen?

heel vroom als me gemeene klacht o hangen. Maar me ten aanwijst waan afdwaling bespreekt. En toch de laatste . Dat is het: „Gij r de-ontdekking en be m tot den bodem de te worden. Zalk me me. De zaak zelf i al de boodschap on bedrongen worden i doe ik hier.

nen van onze geste d leiden tot een gaa tot bekeering. Ik g lende punten, die n mer bereid de p bewijzen.

door mij te noeme van de tweede Revél Of niet?

erkrecht, of, wil ie. Ik heb daar tve r dies kort over zjn punt in kwestie n.

Zie maar, om eeng en, de inaugurele ar in het kerkrecht enlijk verwekkom. al i mij gericht. Ik be i hij uitsprekt in d e, de zaak zelfstande oordeel gaat vorme ens zal zijn: a an isbruik-over-de-keel ar de zuiverheid de dat dies ook de ulsive geen beslissende Schriftuurlijke ons Gref, kerkrecht edt: en d. de daar m

voorstans kerkrechtelijke beginselen die der Doleantie zijn. Het punt waar het op aankomt is in deze kwestie niet dit en geen ander: Hebben de meerdere vergaderingen in haar tuchtrecht de bevoegdheid kerkeraaden te zeten, ja, dan neen? Met dat toe te stemmen zijn kerkeraaden, ik kan het niet anders zien en mag het niet anders zeggen, in beginsel van de oude lijn (die der Schrift, die van Wezel en Embden, die van de Doleantie) afgeleid en op de lijn van het collegialisme overgegaan. En men noeme ons geen Independenten, om eigen niet te bedekken, want wij erkennen ten volle de macht van het gezag der meerdere vergaderingen, ook haar tuchtmacht, maar niet op die wijze. Wel uitzetten (eener overbarstige kerk) als tuchtmaatregel, tot zij zich gereformeerde betide, maar niet afzetten van den kerkeraad in die Kerk door het kerkverband.

Dit laatste tast de autonomie der plaatselijke kerk aan. En het heeft den Heere behaagd Zijn geestelijk lichaam in instituten te openbaren en dit te doen in de plaatselijke kerken, zooals de Heilige Schrift ons leert. En met alle erkenning van den plicht van het kerkverband door innerlijke drang (van geloof en geestelijke eenheid) en erkenning van de leiding der apostelen tot een kerkverband (Hand. 15) ligt nergens eenig Schriftuurlijk gegeven, dat dit kerkverband de door Christus gewilde autonomie of eigenheid der plaatselijke kerk zou schenden. Dit karakter van eigenheid vordert, dat het kerkverband wel bijstaan en helpen kan tot reformatie in een gedeformeerde kerk, maar dat de kerk zelve de reformatie verrichten moet. Zóo leert de Schrift, zóo werd het federatief kerkverband oorspronkelijk gelegd, zóo bracht de Reformatie het weer, zóo zwoerde de Doleantie het bij vernieuwing.

De andere weg is die van Dr Klein o.s. Zij zetten kerkeraaden af, maar de kerken der Doleantie deden dat niet. Dat zou toch op haar weg gelegen hebben, hadden zij in zulke leeringen geloofd.

Dat afzetten van kerkeraaden door het kerkverband maakt het kerkverband (de andere kerken) een macht boven den kerkeraad. Door het feit van het afzetten van een kerkeraad ontvaardt het kerkverband naar gereformeerde opvatting. In de wijze van tucht door zij voorgestaan is dat niet zoo. Dan blijft de autonomie der kerk ongerept.

Afwijking is erg, maar nog erger is het als er geen geestelijke kracht tot onderzoek en oordeelen bij een volk gevonden wordt. En dat is iets, waarover ik in deze materie bijzonder klaag. Men gelooft het wel zooals professor Die of Die het voorstelt. Doch we zullen allen, die geestelijk kroost der Doleantie, ons profetisch ambt uitoefenen en onderzoeken of deze dingen alzoó zijn. Zoo we dat profetisch ambt niet gaan uitoefenen, dan zijn we in dit stuk, maar ook in alle ander stuk, weg.

1) Terwijl ik de proef van dit artikel corrigeer, krijg ik van een vriend „De Heraut" van 23 Febr. j.l. Deze doet mij een temeer sandrang vragen: O ch, laat nu eens ieder de zaak onderzoeken en zelfstandig oordeelen. Dan zal hij zien wat er overloopt van dat „op afdoende wijze weerlegd", en „zich niet vergissen" door ondergetekende in deze kwestie. De van de zaak studie maakt zal tot heel andere conclusies komen. Ook zal hij zich moeten bedroeven over de manier van debatteren van „De Heraut" uit die dagen, welke manier zeker geen bewijs van sterkte is. De schrijver van het „Heraut"-artikel moest destijds zelf erkennen, dat hij geen Schriftuurlijk bewijs voor zijn stelling had. Ik heb er wel, gelijk ik toen aantoonde. Wie er aan twijfel komt met zijn argumenten. Mits op behoorlijke wijze en met eerbij. Het doet mij leed dit alles te moeten zeggen, maar ik moet wel.

v. L.

Waar is de scheidbrief?

Het zal de aandacht hebben getrokken, dat in de Amsterdamse vergadering, die onlangs van hervormde zijde belegd is, om over de doleantie te spreken, weer het bekende motief naar voren is gebracht van den „scheidbrief", dien de Heere „nog niet" aan de „moeder" der sprekers van dien avond, de Ned. Herv. Kerk gegeven heeft. Blijkbaar heeft de redenaar wat ik in „Ons Aller Moeder" daarover schreef of niet gelezen of ijdelheid bevoonden. Laat ons, nu ik van verscheiden kant brieven over deze hervormde doleantiebespreking, en speciaal over dat „scheidbrief"-motief ontving, eens luisteren naar de stem van wijlen Dr J. C. Sikkel, „Troost mijn Volk" I—XLVIII; één onzer lezeressen schreef op verzoek van haren heer-gemaal-medelezer het citaat over:

Waar is de scheidbrief?

Jes. 50:1—3.

Het Verbond des Heeren vertroost zijn Kerk, maar vermaant haar ook. En altoos weer moeten die vermaning en die vertroosting door Zijn Woord haar worden toegebracht.

De Heere handhaaft Zijn Verbond. Hij breekt het niet. Hij spreekt tot Zijn Gemeente niet buiten Zijn Verbond om, maar altoos uit dat Verbond. En waar de kinderen, die in dat Verbond geboren zijn, Hem verlaten en verwerpen, daar oordeelt Hij ze naar dat Verbond. Hij verwijt hun dat Verbond. In het heden tot bekeering roepende.

Nooit heeft Hij Zijn Bondsvolk weggezonden. Nooit heeft Hij tot één der kinderen Zijns Volks gezegd: „Ziek Mij tevergeefs!"

Men heeft het Schriftwoord, waarbij we hier staan, misbruikt, om onkundigen te misleiden, alsof de Heere niet wil, dat de banden, waarin eenig kerkelijk instituut geraken kan, ooit worden losgemaakt; de banden aan leugeneleerders en valsche leer, aan de goddelooze vermenging van de waarheid en de leugen,

van Christus en Belial. Men heeft alle scheiding en reformatie aan de Kerk van Christus met dit Schriftwoord willen verbieden, omdat, waar de Heere geen scheidbrief gegeven heeft, ook wij dat niet mogen doen.

Maar de Heere heeft aan Satan en aan alle ongerechtigheid reeds in het paradijs den scheidbrief gegeven. Hij heeft in Noachs ark den scheidbrief gegeven aan de goddelooze wereld.

En in de uitleiding van Abraham, in de instelling van het Sacrament, in de verlossing uit Egypte, in den dood van Christus, in de roeping tot de Gemeente, in de wedergeboorte door den H. Geest, heeft Hij altoos weer den scheidbrief vernieuwd en bevestigd, waarmee Hij, al wat niet uit God is, ten doode verwijst. Het Verbond en het Verbondssteeken zijn een altijd doorgaande scheidbrief, die uitgevoerd moet worden door al Gods volk. Zoo werden wij door den Heiligen Doop vermaand en verplicht tot een nieuwe gehoorzaamheid, dat wij den Heere, onzen Verbondsgod, getrouw zouden zijn, Hem zouden aanhangen en liefhebben, en daartoe de wereld zouden verlaten, onze oude natuur dooden, om in een nieuw godzalg leven te wandelen. Dit scheidingsverbond, en dit scheidingssteeken verplichten tot scheiding, tot den strijd tegen de zonde, de wereld, den duivel en zijn rijk.

Wie is toch de Moeder, van welke wij niet scheiden mogen?

Het is Jeruzalem; het ware Jeruzalem; dat eertijds een schaduw had op aarde, maar thans niet meer. Onze Moeder is het Jeruzalem, dat boven is; dat vrij is. Het is de Gemeente, die aan den Christus gegeven is; die Hem toebehoort; en die slechts gehouden is, om als Gemeente naar Zijn Woord te hooren en te leven.

Tot elke macht, die aan het kerkelijk instituut andere banden zoekt aan te leggen, en alzoo de Gemeente in zonde en wereld wil afleiden, heeft Gods Bondsvolk te spreken: „henen uit!"

Slechts het Verbond naar het Woord mag zij niet verloochenen, noch verbreken.

Dat Verbond mag zij niet schenden.

Zij moet geheel naar dat Verbond leven en daar naar haar gestalte zoeken.

Alleen overeenkomstig dat Verbond, hetwelk immers den kring trekt, waarin de Heere Zijn Jeruzalem op aarde openbaar maakt, moet zij het Woord hooren, belijden, doen bedienen en beleven.

In dien Verbondskring, — in dat Verbondsbeginsel, hebben wij de Moeder te zien; aan haar als onze Moeder getrouw te zijn; voor haar ons leven als Kerk van Christus te doen strekken.

Tegen alle Verbondsverloochening gaat daarom bij alle ellende der Kerk des Heeren Woord dreigend uit. En die Verbondsverloochening zal de uitgeworpen kinderen des Koninkrijks in de eeuwige pijn doen tandenkaarsen.

Zoo komt dan ook het Woord Gods bij de Gemeente altoos uit dat Verbond en voor dat Verbond op.

Zij glijd af, zinkt weg, schijnt onder te gaan. De levendigheid van haar leven wijkt. De genieting uit den schat des Verbonds wordt haar vreemd. Haar oog verduistert; zij mist de koestering, den gloed en den glans, den rijkdom en de weelde van het licht. Het Woord schijnt als te versteenen; het rimpelt in; het verschrompelt voor haar blik; het wordt dor en oud. De kracht des Geestes in de bediening des Woords wordt niet gekend. De gaven des Geestes in de toerusting der Dienaren blijven weg. In de gemeenschap der geloovigen is het geuwerig arm. Tot de bezieling der Kerk schijnt het Woord onbekwaam. Het lichaam dreigt uitte te vallen. Slechts in kleiner kring vindt men eenige voeling. De stroom, die aller leven moet uitbrengen, is een dorre vallei geworden. Slechts hier en daar, hooger op sijpelt een straaltje of blijft een plasje over. Het Woord Gods wordt daarvoor pasklaar gemaakt. Het wordt voor een ongrijpbaar volkje Gods, uit losse vromen op te tellen, gebruikt. Dat is te zeggen, — niet het Woord, de Schrift, gelijk die slechts in Abraham's Tent, in Christus' Gemeente, als het Woord des Koninkrijks spreekt. Maar een tekstje, een woordje: als een sappige bes aan de dorre takken der Schrift stukgedrukt voor dien man en die vrouw en die vromen, tot latenis in hun woestijntoestand. En voorts worden de blaren dor en wel, afgeplukt en in den wind gestrooid, om den ontwaarden, genadeloozen hoop in het aangezicht te waaien met de grauwe mistwolk, die rampzaligheid profeteert over de dooden, — zonder onderscheiding.

Zoo sukelt het volk voort, en zoo verpuint de Kerk al meer. Voor haar goed figuur alleen, voor haar uitwendige behoeften en belangen, voor den gewilden vorm, nog een uitwendige gestalte vasthoudend; — een zaakje met een zakje; — met knappe sprekers misshien; en een paar menschen met geld: misshien een weeshuis en een armhuis als hoogstschilten.

Maar zonder te leven in en uit den schat des Verbonds. Zonder de weelde der Moeder. Zonder het Jeruzalem, dat boven is, te realiseeren op aarde.

Dat greift dan de Kerk zelfs op. Ze trekt er den schouder voor op, al houdt ze den kinderdoop nog aan. In de preek hoort zij er niet van. Blijkbaar is zelfs voor de dienaren des Woords dat Verbond niet de realiteit van het Woord.

Het Verbond staat voor hen niet in de Schrift en de Schrift staat niet in het Verbond.

De Moeder is weg.

En het volk gevoelt er zich als verlucht bij. Het herademt, als er weer een preek voor de losse levende loslevende Godskinderen komt, — zonder het Verbond, — zonder Moeder.

O land! land! hoor des Heeren Woord: „Waar is de scheidbrief van uw Moeder, waarmee Ik haar weggezonden heb?"

Tot onze schuld moeten wij komen. Allereerst zij, die den Heere mogen kennen en liefhebben. Zij zijn schuldig, zeer schuldig. Wij, begenadigden, wij en onze vaders.

Om des Verbonds wille.

Vroom en vrij willen wij zijn, getroost worden en

gezalfd. Met Jeruzalem in puin. Zonder Stad Gods voor onze kinderen. Terwijl het Verbond Gods onzer zijds verscheurd onder onze voeten ligt. Terwijl de Dienst des Woords het Verbond verzaakt. Terwijl de Schrift geplunderd wordt voor het willekeurige leven, gelijk weleer de Tempel, beroofd van haar goud. Wij brengen heel den schat van het heilighdom naar den lommerd, om weer een Zondag door te komen met een lekker hap.

Intusschen heeft de Heere zoo niet gedaan!

Hij heeft Zijn volk dag en nacht tot Zijn Verbond geroepen. Heel de Schrift door. Alle eeuwen door. Maar dat hoorde men niet. Daarvoor was geen antwoord. En als het gehoord werd, — ach, hoe licht gaf zells de ontwaakte voor een zoeten beker, voor een lief woord in een moeien vorm, voor een gevoelig oogenblik, het beginsel van Gods Kerk, de Moeder, den Verbondseisch bij het Woord weer prijs!

Maar is dan ook dat Verbondsbeginsel wel te handhaven?

Is het wel bruikbaar als onverbiddelijk beginsel bij den Dienst des Woords? Zou het dan wel tot bekeering komen met de jongelui? Zouden de vromen dan wel tot hun recht komen? Zou het volk nog wel vatbaar zijn, om zoo van de stichtelijke oogenblikken, stemmingen en woordjes tot de Schrift in Verbondmatigen zin gebracht te worden? Het volk kent de Schrift niet. Het kent de historie niet. Het leeft geheel los van Eva en Abraham. De vromen zijn pas begonnen bij hun bekeering. Voor dien tijd was er voor hen niets. Ze hadden geen Moeder. En sinds hun bekeering zijn ze ieder een apart kind Gods, met wien de Heere naar hun denken alleen onderhandelt.

Zij kennen geen leven in de Verbondslinie. En een leernaar moet toch in hoofdzaak ook laten uitkomen, dat hij ook zoo ligt; daar kennis aan heeft; hij moet hen daarin dienen. Dan komt er nog wat van. Anders niets!

O land, land! O volk Gods!

Ja, zóo wordt uw scheiding zonde. Zoo verloochent ge de Moeder, die de Heere niet weggezonden heeft.

Zoo hoont ge den Heere, die het alleen weet en Wiens weg alleen de rechte is.

Is Zijn hand verkort? Is er in Hem geen kracht?

Ja bij uw geestelijk zaakje kunt gij alles uitrekenen, en, als gij samenreken, houdt gij nog over!

Maar bij het Verbond uws Gods komt gij allen te kort en doet uw ongerechtigheden u vergaan.

Daar echter is de Heere God, de Verbondsgod, de almachtige Verlosser.

Hij maakt door Zijn schelding uw zee en rivieren droog, dat uw visch in verrotting stinkt. Hij maakt uw hemel zwart en werpt u in hange boete neer.

Maar Hij ook maakt Zijn Verbond heertlijk.

Hij leidt Zijn Bondsvolk uit als een Bruid, die haar versiersel draagt.

Een Moeder, wier kinderen leven.

N. G. J. van Schoonenburg over de Buchmanbeweging.

„De Nederlander", die tegenwoordig tegenover de gereformeerden veel teekenen van onevenwichtigheid vertoont, en daarom in theologie is ietwat uit den koers geslagen is, ontvangt soms inzendingen of bijdragen, die tot nuchterder oordeel opwekken. Zoo schrijft N. G. J. van Schoonenburg in dit blad onder het opschrift: „De Groepsbeweging en de Kerk":

Ik moet mij allereerst verzetten tegen het trekken van een parallel van de groepsbeweging met het Réveil. In de eerste bevinden zich in hoofdzaak menschen, die nimmer actief aan eenig kerkelijk leven hebben deelgenomen en bij voorbaat — en niet uit eigen ervaring — zeggen, dat de kerk „het" hun niet kan schenken. Terwijl de mannen van het Réveil uit eigen ervaring spraken, indien zij hun meening te kennen gaven, dat er in de kerk niet voldoende „leven" was. Daarom waren zij gerechtigd tot critiek, en is het gros van hen, die de groepsbeweging volgen, dit niet.

Overigens hebben de mannen van het Réveil de rechte positie van de kerk niet kunnen bepalen. Want het „ambt der geloovigen" konden ze niet in zijn consequenties. De auteur vervolgt (hij bestrijdt een ander):

Ik kan niet profeteeren, wat er over honderd jaren zal zijn! Ik ben het met den schrijver eens, dat de persoonlijke antipathieën van kerkelijke pausjes en godjes dan wel verdwenen zullen zijn. Maar dan moet er aanstonds een toegevoegd worden, dat dit ook het geval zal zijn met de pausjes en godjes uit de Buchman-beweging, die vinden, dat zij eigen kerke moeten spelen, als b.v. in Amsterdam. Terwijl de Kerk van Christus nooit zal ondergaan, of zij zich bevindt in het restant van een opwekkingsbeweging, of in het restant van een uitwendige kerk.

Ten slotte:

En ik kan mij voorstellen, dat een predikant, die in stille trouw zijn herderlijk werk vervult en niet vlucht uit zijn ambt — waaruit moge blijken, dat hij het waarlijk van God ontvangen heeft — het moeilijk moet hebben, als hij van een collega leest, dat „hij nu eens geen preek zal houden" en dat dat dan door dertien honderd menschen voor het ware wordt aangezien. Zou God, voor wien de eeuwen zijn als dagen, iets om het getal geven? Voorzover telkenmale in de Oxfordbeweging dit getal naar voren wordt gebracht, is het telkenmale niet anders dan precies dezelfde menselijke ijdelheid, die partijen speelt. En dan is er wat dit betreft, nog niet veel verbeterd onder de menschen.

Tenslotte: de schrijver moet het nu niet zoo erg vinden, dat de verhalen, als de kritiekaster deed, gedaan worden. Want heel wat boeken en boekjes van Oxford-menschen bevatten nu eenmaal van deze dwaze en onbelangrijke verhalen en op heel wat house-parties zijn, naar bericht werd, vreemde vertooningen gelou-